

Representantforslag 82 S

(2012–2013)

fra stortingsrepresentantene Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe og Ine M. Eriksen Søreide

Dokument 8:82 S (2012–2013)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Aspaker, Svein Harberg, Henning Warloe og Ine M. Eriksen Søreide om en strategi for universitetsmiljøer i verdenstoppen

Til Stortinget

Bakgrunn

Det globale bildet preges av økt internasjonal konkurranse. Norsk næringsliv må konkurrere med internasjonale bedrifter. Det å lykkes i et krevende internasjonalt marked forutsetter en tilgang på høy, kompetent arbeidskraft og kompetanse i verdenstoppen, og dette gjelder i økende grad også innen akademia. Særlig Norges fremste universiteter merker økt internasjonal konkurranse om de beste forskerne og studentene. Forslagsstillerne mener å se en sterkt økende internasjonal konkurranse om ressurser til forskning og kunnskapsutvikling, både når det gjelder menneskelige og økonomiske ressurser. Hvor attraktivt Norge er som samarbeidsland for utenlandske universitets- og forskningsmiljøer, avhenger av kvalitet, arbeidsbetingelser, og hvilke ressurser man selv evner å prioritere for å støtte opp om landets beste universitetsmiljøer.

Ambisjoner for utdanningsinstitusjoner

Norge har kompetansemiljøer både i næringslivet og akademia som er verdensledende innenfor sine felt. Disse trenger høy, kompetent arbeidskraft, og man trenger institusjoner og fagmiljøer i Norge som kan utdanne denne arbeidskraften. Forslagsstillerne mener at for å bygge landets konkurransekraft og sikre velferden er det helt avgjørende å satse på verdi-

skapning. Det gjør man gjennom å prioritere høyere utdanning og forskning.

«Det hjelper lite å ta to skritt frem når resten av verden løper,»

skriver Ole Petter Ottersen, Torbjørn Digernes og Jarle Aarbakke i Dagens Næringsliv 11. oktober 2012. Det er et ganske treffende bilde av situasjonen for de norske aktørene innenfor høyere utdanning og forskning.

Forslagsstillerne har også merket seg at Universitetet i Oslo i sitt innspill til statsbudsjettet for 2014 har fremhevet behovet for å avklare hva som skal være ambisjonsnivået for norske universitetsmiljøer.

Strategi for universitetsmiljøer i verdenstoppen

Forslagsstillerne mener nasjonen Norge må ha en oppfatning om hvilke ambisjoner man skal ha for den høyere utdanningssektoren generelt og for fremragende miljøer spesielt. Norge har allerede enkelte miljøer i verdenstoppen innen sine fagfelt, disse må få utviklingsmuligheter for å kunne bli enda bedre. En satsing på universitetsmiljøer i verdenstoppen handler også om strategisk markedsføring og profilering av Norges fremste miljøer i den internasjonale konkurransen om studenter, unge forskere og forelesere.

En satsing på universitetsmiljøer i verdenstoppen må inneholde tiltak som hever kvaliteten i sektoren, bidrar til å rekruttere utenlandske forskere og investerer i nødvendig forskningsinfrastruktur. Det er tendenser til at den økonomiske krisen i mange land nå også rammer akademia. Dette vil gjøre det lettere, gjennom målrettet økonomiske satsing, å skape et miljø som vil være attraktivt for de fremste forskerne å søke seg til. Det å tiltrekke seg fremragende uten-

landske forskere vil bidra til å løfte frem universitetsmiljøer i verdenstoppen.

Det er en tendens til at internasjonale rangeringer av universiteter blir tillagt stadig større oppmerksomhet. Det er spesielt tre rangeringer som fremheves: Times Higher Education World University Rankings, QS World University Rankings og Shanghai-rangeringen. På Times Higher Education World University Rankings 2012 ligger Universitetet i Oslo, som det beste norske universitetet, på 202. plass. Åtte andre nordiske institusjoner er bedre enn den beste norske institusjonen. Uavhengig av debatten om kvaliteten og verdien av disse undersøkelsene, kan ikke Norge la være å ta dem på alvor. Det er urovekkende at man ser en trend til at norske universiteter faller på disse rangeringene. Forslagsstillerne mener det må tas grep for å snu denne utviklingen.

At et norsk universitet skal bli blant de beste universiteter i verden er vanskelig å se for seg når man ser de ressursene verdens fremste universiteter rår over. Det må derimot være en norsk ambisjon å ha det beste universitetet i Norden innen 2030, og parallelt løfte frem universitetsmiljøer i verdenstoppen. Å lykkes med å dyrke frem universitetsmiljøer i verdenstoppen er realistisk på relativt kort sikt med bakgrunn i det nivået og den posisjonen enkelte miljøer allerede har.

Forventninger til sektoren

Det er viktig at universitetene stimuleres til selv å ta et ansvar for å utarbeide tydelige og gjennomførbare strategier for å løfte frem miljøer til verdenstoppen, basert på egne styrker og forutsetninger. Dersom norske universitetsmiljøer skal hevde seg i det internasjonale toppsjiktet, fordrer det at nasjonal politikk og rammebetingelser legges til rette for dette. Den internasjonale konkurransen er ekstremt hard. For at institusjonene skal lykkes med å utarbeide egne strategier er det viktig at det også utarbeides en nasjonal, overordnet strategi med tiltak som legger til rette for dette.

Forutsigbarhet

Forutsigbarhet og tilstrekkelig finansiering fremmer kvalitet og prestasjoner. Regjeringens eget handlingsromutvalg har slått fast at handlingsrommet til universitets- og høyskolesektoren er redusert. Veksten i finansiering dekker ikke lønns- og kostnadsveksten. For å øke inntektene tar institusjonene inn studenter utover de finansierte plassene fordi avlagte studiepoeng gir økonomisk belønning. Utad virker dette positivt fordi det er store kull som vil inn i høyere utdanning, men realiteten er at det blir mindre ressurser til oppfølging av studentene og til kvalitetssikring av undervisningen. Dette fører til et betydelig press på kvaliteten i tilbudet til studentene og

reduserer muligheten for spissing og stimulering av de beste miljøene.

På samme måte som det er naturlig å dyrke frem de beste innenfor idrett, må det være naturlig å satse på de beste innenfor akademia. Dette handler både om å styrke de miljøene som allerede har utmerket seg og om å løfte frem nye miljøer. Å dyrke frem slike miljøer vil også være en viktig del av en strategi for å løfte kvaliteten i høyere utdanning i Norge. For å oppnå dette mener forslagsstillerne at friske midler til sektoren i større grad må målrettes. Forslagsstillerne viser til at Høyres representanter i sitt alternative statsbudsjett for 2013 foreslo å bevilge 50 mill. kroner på en slik satsing.

Tiltak

En tydelig profilering på utvalgte kunnskapsområder styrker Norges attraktivitet som kunnskapsnasjon. Forslagsstillerne mener en betydelig andel av friske midler til sektoren skal settes inn i en konkurransepott. For at institusjonene skal kunne konkurrere om midler fra denne potten, må de dokumentere grunnlaget og strategien for hvordan de skal lykkes med å ta en posisjon internasjonalt. Forslagsstillerne har tro på konkurranse som et viktig virkemiddel for å stimulere til økt kvalitet, også innenfor høyere utdanning og forskning. Det vil derfor være naturlig å prioritere slike konkurransearenaer.

Norsk forskning av internasjonal toppklasse er en avgjørende forutsetning for å skape norske universitetsmiljøer i verdenstoppen. Etableringen av sentre for Fremragende forskning (SFF) og Forskningsbasert innovasjon (SFI) har vært av stor betydning når det gjelder å prioritere ressurser til de beste miljøene på ulike felt av forskningen. Evalueringen av de første 10 år med SFF er svært positiv, og har utvilsomt bidratt til en sterk kvalitetsheving også i internasjonal sammenheng. For å utvikle og beholde verdensledende kompetanse på utvalgte strategisk viktige områder for Norge, må de ulike senterordningene styrkes og videreutvikles. Forslagsstillerne ønsker også at større deler av forskningsmidlene fordeles på sentre etter konkurranse. Slike satsinger må gjøres så ambisiøse og attraktive at de naturlig vil tiltrekke seg internasjonalt ledende forskere og studenter fra andre land.

Samtidig må strukturen innen den høyere utdanningssektoren fortløpende vurderes og tilpasses kravet til faglig sterke og robuste utdannings- og forskningsmiljøer. Forslagsstillerne vil videre påpeke at et mulig tiltak er å etablere en statlig stipendieordning som gir norske forskere og forelesere mulighet til å forske og undervise ved fremragende utenlandske institusjoner, og en tilsvarende ordning for å trekke internasjonalt ledende forskere og forelesere til Norge. Videre må det legges til rette for at norske utdanningsinstitusjoner kan etablere forskningsvirksomhet i andre land.

Forslag

På bakgrunn av dette fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremme en strategi for å styrke og løfte frem universitetsmiljøer i verdenstoppen, der følgende tiltak inngår: En mer robust finansieringsordning med en konkurransepott som stimulerer til økt kvalitet, en struktur for sektoren som løfter de fremste fagmiljøene og nye virkemidler som kan gjøre norske forskningsmiljøer til attraktive partnere i internasjonalt forskningssamarbeid.

3. april 2013

